

Щодо застосування полегшених сталевих конструкцій каркасів мансард в технічних рішеннях реконструкції житлових будинків

Агеєва Г. М.

«НДІпроектреконструкція», м. Київ

Кривельов Л. І.

Науково-дослідний інститут будівельних конструкцій
(НДІБК), м. Київ

Проаналізовані найбільш поширені помилки в проектуванні каркасів мансард, які є одним з архітектурних рішень реконструкції житлових будинків. Пропонується вдосконалення конструктивних рішень каркасу мансард на засаді застосування перфорованих елементів з холоднозгинаємих сталевих профілів. Визначення геометричних характеристик перфорованих профілів пропонується провадити чисельними методами (методом скінченого елемента). Наводиться приклад такого визначення при використанні програмного комплексу «Ліра».

На сучасному етапі процесу розвитку міського будівництва останній зосереджується на регенерації забудови центральних районів великих міст. В умовах ринкової економіки, приватної власності на землю та нерухомість ефективна реконструкція районів існуючої забудови стає найбільш привабливою галуззю для інвесторів.

Разом з тим, необхідно зазначити, що реконструкція забудови великих міст і зокрема забудови їх історичних районів є одним з шляхів реалізації

принципів компактного міста, які рекомендовано Європейською комісією ООН і які покладено в засади Концепції розвитку населених пунктів, затвердженої Постановою Верховної Ради України.

Одним з поширених архітектурних рішень реконструкції житлових будинків, збудованих на межі XIX-XX сторіч, і які складають найбільш цінну частину забудови центральних районів великих міст, є надбудова мансардного поверху (далі мансарди). Під такою назвою розуміють будівлю для проживання або для громадських потреб в просторі горищного поверху, окресленого в поперековому перерізі будинку чотирма схилами з різними кутами нахилу. Таке рішення горища запропоноване в XVII сторіччі Жюлем-Ардуеном Мансаром, автором королівського палацу у Версалі, за прізвищем котрого (*J.-A. Mansard*) воно і отримало свою назву.

В сучасному будівництві мансарди завдяки можливості застосування нових ефективних теплоізоляційних матеріалів набули великого поширення. Для міст з розвиненим рельєфом мансарди дають можливість надати суттєву виразність «п'ятим» фасадам будинкам.

Поширення будівництва мансард разом створює і певні проблеми. Практика обстежень тримальних конструкцій будинків, їх основ та аналіз проектів мансард свідчать про те, що доволі часто при цьому тримальна здатність головних конструкцій знаходиться на межі припустимого, а інколи є нижчою.

До цього призводить наступна низка технічних рішень, яка є майже типовою:

1. Останній поверх і мансарда об'єднуються в одну квартиру в двох рівнях.
2. Для створення вільного плану квартири великої площі видаляється середня тримальна стіна в межах останнього поверху будинку частково, або майже повністю.
3. Простір поміж зовнішніми стінами перекривається системою сталевих ферм, нижні пояси яких утворюють основу для другорядних балок перекриття поміж останнім поверхом і мансардою.
4. Власне перекриття робиться у вигляді залізобетонної монолітної плити зі сталевим профільованим настилом.
5. Необхідність закрити конструкцію ферм і організації в її площі суцільної перегородки, разом з тим, вимагає влаштування в ній прорізів для дверей. Це призводить до створення схеми ферм з решіткою, яка це припускає. Здебільшого такі ферми мають принципово більшу деформативність.
6. Нерідко трапляються випадки, коли вдаються до схем ферм, які з позиції кінематичного аналізу шарнірно-стержньової системи є такими, що геометрично змінюються. Щоб запобігти цьому, значно розвивають переріз поясів ферм для сприйняття виникаючих згинальних моментів.

7. При наявності в будинку підвалу, останній доволі часто переобладнується на приміщення офісів, магазинів. Це вимагає збільшення висоти приміщень підвалу за рахунок видалення суттєвого — до 0,5 м — шару ґрунту, що призводить до зниження тримальної здатності основи.

Сумуючи всі зазначені додаткові впливи на тримальні конструкції і вади в рішеннях конструкцій мансард, слід відзначити, що найбільш поширеними наслідками цього є:

- перевищення тримальної здатності ґрунтів основи під зовнішніми стінами;
- перевищення тримальної здатності простінків зовнішніх стін;
- значна деформативність металевого каркасу мансарди під впливом вертикальних, так і горизонтальних навантаж.

Залишаючи поза межами цієї роботи заходи по підсиленню існуючих конструкцій будинків та їх основ, вкажемо шлях вдосконалення конструктивних рішень каркасу мансард. Він полягає в застосуванні так званих перфорованих елементів на основі холоднозгинаємих сталевих профілів [1-5]. Вони, внаслідок значних великих моментів інерції і моментів опору перерізів, дозволяють запроєктувати схеми каркасів мансард, які б по суті були лише зовнішньою оболонкою простору і не мали б тримальних елементів, які б розділяли цей простір.

Розрахунок просторових статично невизначених конструкцій з перфорованих профілів вимагає визначення їх характеристик — згінної та крутильної жорсткості.

Визначення може бути реалізоване чисельними методами, зокрема в процесі розрахунку просторової конструкції в цілому за допомогою програмних комплексів на засадах методу скінченного елемента («Міраж», «Ліра»). Нижче наведено приклад такого визначення.

В якості вихідного елемента прийнято «Z» — образний профіль, який утворено в наслідок розрізки стінки швелера №30 [3] і розвороту відрізаної частини на 180° . Параметри профілю такі: висота зуба перфорації — 0,10 м, висота перерізу — 0,394 м, ширина полицки — 0,097 м.

Жорсткість елемента визначалася в процесі розрахунку напружено-деформованого стану тьохвимірної конструкції. До стержня, по довжині якого розміщувалось 6 перфорацій (довжина стержня $l = 1,92$ м) прикладалися одинична вісева сила, одиничні згінний та крутильні моменти. Розбивка стержня на скінченні елементи та схеми прикладання навантаж наведено на рисунку 1.

Сила P розміром в 1 т прикладалась у вигляді рівномірно розподіленої по перерізу навантаги. Момент $M=1,0$ тм прикладався у вигляді розподіленого моменту M_{CT} до стінки і пари вісевих сил P_{CT} , які прикладалися до полицок.

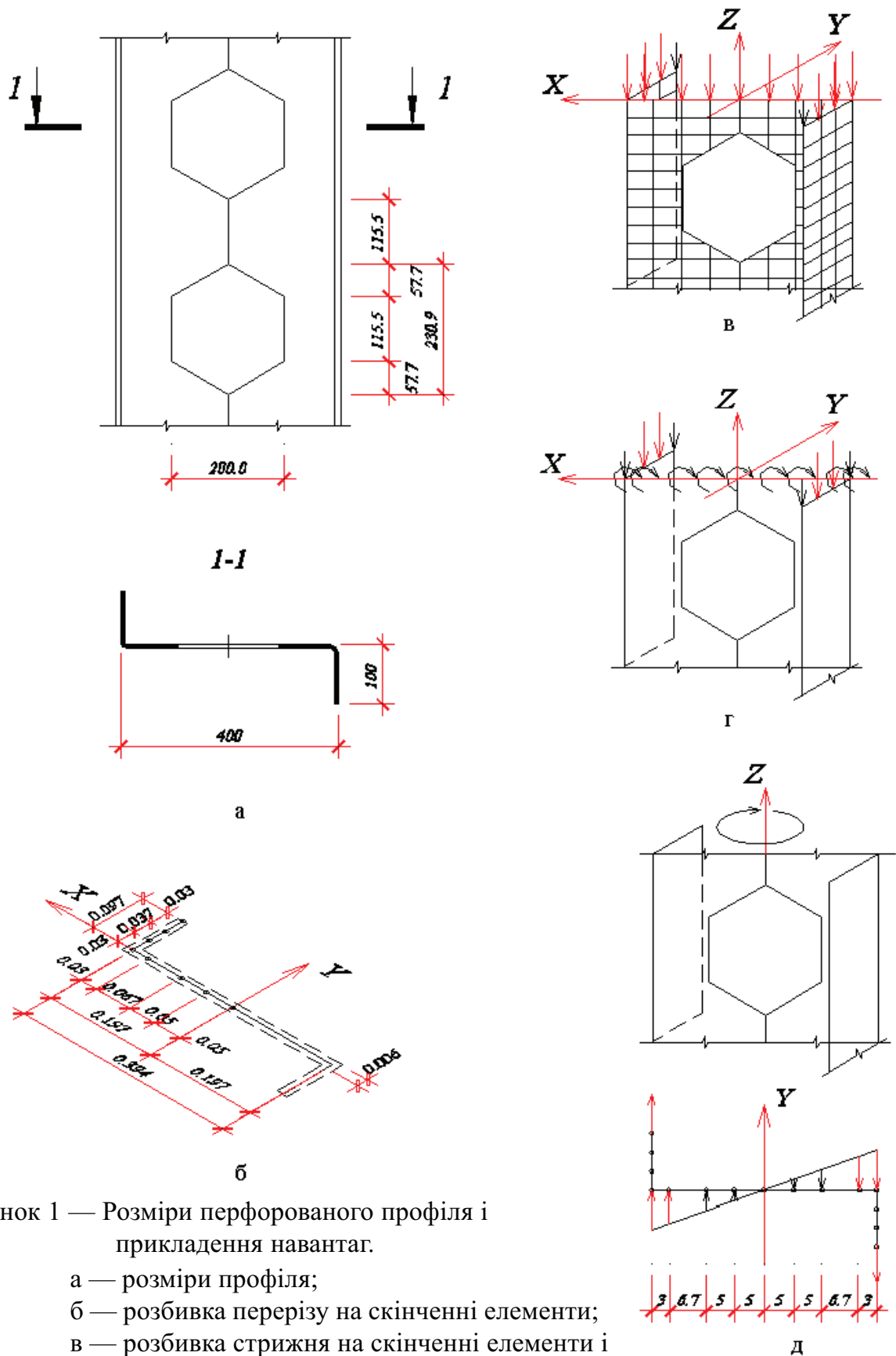

Рисунок 1 — Розміри перфорованого профіля і прикладення навантаг.

- а — розміри профіля;
- б — розбивка перерізу на скінченні елементи;
- в — розбивка стрижня на скінченні елементи і прикладення вісєвої сили;
- г — прикладення згінного моменту;
- д — прикладення крутільного моменту.

За такимож принципом до перерізу прикладався і крутильний момент. Він складався з розподіленої за законом трикутника пари, яка прикладалася до стінки, і розподіленої рівномірно пари, прикладеної до поличок.

Розрахунок стержнів методом скінченого елемента як трьохвимірної конструкції дозволив визначити їх деформації, За цими величинами, змінюючи підхід і розглядаючи стержні як звичайні лінійні елементи, які під дією одиничних узагальнених сил набувають визначених деформацій, визначалися приведені жорсткості згину і кручення EI_x, EI_y та $GI_{кр}$.

Застосована методика дозволила визначати для перфорованих профілів також розміри ядер перерізів. Результати розрахунків наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 — Порівняння характеристик жорсткості швелера №30 і перфорованого профілю Z40, утвореного на його основі

№ п/п	Характеристики жорсткості	Одиниця виміру	Профіль	
			Швелер №30	Z40 перфорований
1	Продольна жорсткість EF	t	85050	53529
2	Жорсткість згину EI_x	$тм^2$	68,670	119,590
3	Жорсткість згину EI_y	$тм^2$	1220,100	3659,943
4	Жорсткість кручення $GI_{кр}$	$тм^2$	1,036	2,199

В результаті розрахунків визначалися і інші геометричні характеристики перерізу, зокрема радіуси інерції. Величини жорсткості в подальшому використовуються для чисельного аналізу напружено-деформованого стану систем, які утворюються з перфорованих профілів з вихідних холодно гнутих профілів. Методика визначення характеристик жорсткості була застосована при розрахунках конструкцій різних просторових об'єктів, в тому числі ангарів для літаків [6].

Перелік посилань

1. ГОСТ 8283 — 83. Профили стальные гнутые С-образные равнополочные
2. ГОСТ 8881 — 80. Профили стальные гнутые С-образные неравнополочные
3. ГОСТ 8278 — 83. Швеллеры стальные гнутые равнополочные
4. ГОСТ 19771 — 93. Уголки стальные гнутые равнополочные
5. ГОСТ 19772 — 93. Уголки стальные гнутые неравнополочные
6. Оптимизация технических решений несущих и ограждающих конструкций быстровозводимых зданий ангаров и осуществление научного руководства экспериментальным строительством ангара на два самолета типа Ан-28 в аэропорту Херсон: Отчет о НИР (заключ.) / Киевский ин-т инженеров гражд. авиации. — №656-В88. — Киев, 1989. — 156 с.